

CUMHURİYETİN İLANINDA KAMUOYU

Ramazan TOSUN*

ÖZET

Gazi Mustafa Kemal Paşa, daha Millî Mücadele'nin başından itibaren kurulacak olan Yeni Türk Devleti'nin siyasî rejiminin Cumhuriyet olacağını düşünüyor ve bunun gereklerini yapıyordu. Ancak, kamuoyunda Cumhuriyet kelimesinin gündeme gelmesi 1923 yılının yaz aylarında, yani Cumhuriyetin ilânından önceki aylarda olmuştur. Daha önce millî hâkimiyet, halk hâkimiyeti, millî irade gibi konularda değerlendirmeler yapılmıştır.

1923 yaz aylarında ise yapılan yorumlarda Cumhuriyet rejiminin Türk milletinin özelliklerine en uygun rejim olduğu ve aynı zamanda Türkiye'nin bu rejimi tercih etmekle Doğulu milletlere de örnek olacağı hususları vurgulanmıştır. Tabii ki basın ve kamuoyunun bu manadaki değerlendirmeleri hakikatin ifadesidir.

ANAHTAR KELİMELER

Cumhuriyet, hâkimiyet-i millîye, irade-i milliye

ABSTRACT

THE PUBLIC VIEW AT THE DECLARATION OF REPUBLIC

Gazi Mustafa Kemal Paşa, even from the beginning of the Independence War, has been thinking that the political regime of the New Turkish State would be the "Republic" and he has been performing what it could be done. Before this, some appreciations on the subjects such as national sovereignty, public sovereignty, national will has been made.

In the summer months of 1923, in the comments which were made, it was emphasized that the regime of Republic was the most suitable for the characteristics of the Turkish nation and at the same time, by preferring this regime, Turkey would be a sample for the Eastern nations, too. Doubtlessly, this kind of appreciations of the press and the public were the statements of the truth.

KEY WORDS

Republic, National Sovereignty, National Will.

---

* Doç. Dr., Selçuk Üniversitesi Eğitim Fakültesi Öğretim Üyesi.

Mustafa Kemal Atatürk, bilhassa Anadolu'ya geçtikten sonra her fırsatta millî hâkimiyetten açıkça söz etmeye başlamıştır. Samsun'a çıktuktan üç gün sonra İstanbul'a Sadaret'e yazdığı raporda ; *Türklüğün yabancı idaresine tahammülü olmadığını, İzmir'in Türklerce önemli vilâyetlerden biri olduğu, hiçbir yabancının memleketimizin işgaline razı olamayacağını, askerî kuvvetle yapılan bu işgalin geçici olduğunu ifade ettikten sonra, millet birlik olup hâkimiyet esasını ve Türk duygusunu hedef tutmuştur*¹. Demiştir. Bu raporda, Millî Mücadele'nin amacı ve bu gerçekleşikten sonra kurulması düşünülen sistemin niteliği açıkça ortaya konmuştur. Yine Samsun'a çıktığı günlerde ülkenin durumunu değerlendirirken, *Osmanlı hânedan ve saltanatının devam ettirilmesine çalışmak, elbette Türk Milleti'ne karşı en büyük kötülüğü işlemektir. Çünkü, millet her türlü fedakârlığı göze alarak istiklâlini kazanmış olsa da, saltanat sürüp gittiği takdirde, bu istiklâle kazanılmış gözüyle bakılmazdı*² diyerek millî hâkimiyet üzerinde durmuş ve Millî Mücadele'nin ancak bu prensibin Türkiye'de hâkim kılınması ile tamamlanmış sayılabileceğini belirtmiştir.

Atatürk, cumhuriyetle ilgili düşüncelerini yakın çevresine ilk defa, cumhuriyet kelimesini de telâffuz ederek, 20 Temmuz 1919 tarihinde Erzurum'da açıklamıştır. Söz konusu tarihte Mahzar Müfit Kansu'nun; *Aramızda her şeyi görüştük. Görüşmeye devam ediyoruz. Fakat, muvaffakiyet halinde ki bundan şüphem yok, hükûmet şekli ne olacak ? diye sorması ve muhakkak ki mevcut şekli hükûmet bu memleketin refah ve saadet ve terakkisine kâfi gelmeyecektir. Başka bir hükûmet şekli arayıp bulmamız lâzım geldiği kanaatindeyim diye* ilâve etmesi üzerine Mustafa Kemal Paşa;

- *Açıkça söyleyeyim: Şekli Hükûmet zamanı gelince, cumhuriyet olacaktır*³ diye karşılık vermiştir. Böylece, millî hâkimiyetten şimdiye

¹ Ayşe Afet İnan, **M. Kemal Atatürk'ün Karlsbad Hatıraları**, TTK, Ankara 1983, s.18.

² Mustafa Kemal Atatürk, **Nutuk I**, Yay. Haz. Zeynep Korkmaz, Ankara 1984, s. 10.

³ Mahzar Müfit Kansu, **Erzurum'dan Ölümüne Kadar Atatürk'le Beraber**, C. I, TTK, Ankara 1966, s. 74.

kadar neyi kastettiğini, cumhuriyet kelimesini açıkça telâffuz ederek belirtmiştir.

Mustafa Kemal Atatürk, inkılâpları gerçekleştirirken önce yapacağı işin şartlarını hazırlamış, daha sonra inkılâbı gerçekleştirmiş ve adını koymuştur. Cumhuriyetin ilânında da aynı metot takip edilmiştir. Millî Mücadele'nin başından itibaren millî irade, millî hâkimiyet esasları üzerinde durulmuş, yapılan faaliyetler bu prensipler çerçevesinde gerçekleştirilmiş ve aynı esaslar istikâmetinde Türkiye Büyük Millet Meclisi toplanmış, millî iradenin üzerinde başka hiçbir kuvvet olmadığını ifade eden kanunlar çıkarıp uygulamaya koymuştur. Hiç şüphesiz ki bu gelişmelerin sonucu cumhuriyet rejimi olacaktır. Ancak, cumhuriyet, sistem olarak kurulduğu halde, zamanı gelmeden, şartlar hazır olmadan adı telaffuz edilmemiştir.

Kamuoyunda cumhuriyet kelimesinin gündeme gelmesi, 1923 yılının yaz aylarında, yani cumhuriyetin ilânından önceki birkaç ay içindedir. Daha önceki tarihlerde, basında millî hakimiyet, halk hâkimiyeti, millî irade gibi konularda değerlendirmeler yapılmıştır.

Bu değerlendirmelerin yapıldığı gazetelerin başında Hakimiyet-i Milliye gelmektedir. Gazete ilk çıktığı tarih olan 10 Ocak 1920 'de niçin bu adı aldığını *gazetemize bu ismi tesâdüfî olarak vermedik. Gazetemizin ismi aynı zamanda takip edeceği tarik-i mücadelenin de nev'idir. Şu halde diyebiliriz ki, Hakimiyet-i Milliye'nin mesleği, milletin müdafaa-i hâkimiyeti olacaktır* şeklinde izah etmiştir⁴. Gerçekten de Hâkimiyet-i Milliye gazetesi millî hakimiyetin savunucusu ve Millî Mücadele'nin sözcüsü olmuştur.

Basında, bilhassa Saltanatın kaldırılmasından sonraki tarihlerde millî hâkimiyet ile ilgili yazılar yer almaya başlamıştır. Bu konuda değerlendirme yapan gazetelerden biri Tanin'dir. 30 Kasım 1922 tarihli sayısında, millî hâkimiyet konusundaki gelişmelerin 1908 'de

---

⁴ Hâkimiyet-i Milliye, 10 Ocak 1920.

gerçekleşen II. Meşrutiyete kadar gittiğini, ancak Millî Mücadele ile sonuca ulaştığını belirtmiştir⁵.

Necmeddin Sadak Bey de bir yazısında millî hâkimiyetin, Türk milletine verilmiş bir ihsan olmadığını, bunun en tabîî hak olduğunu belirtmiştir. *Millet, kimsenin hakkını gasbetmiş olmuyor; tıpkı, çiğnenen vatan toprakları gibi mukaddes hukûku da sadece istirdâd ediyor.* Hakkı olan hâkimiyeti tekrar eline almış oluyor. Çünkü, *memleket gibi saltanatın ve hâkimiyetin de hakikî sahibi odur*⁶.

Ayrıca, Türkiye Büyük Millet Meclisi'nin açılması ve Saltanatın kaldırılmasıyla kurulan idare tarzının; *memleketin ihtiyaçlarından ve mazi ile hâle âid tecrübelerimizden* kaynaklandığı üzerinde de durulmuştur. Bu idare tarzı, *yeni ve mükemmel bir saî usulü ile işler görmüş, en müşkil gayelerine en nâkıs maddî vasıtalarla kavuşmanın imkânını aramış ve bulmuş, Türklüğün dünya yüzündeki mevki ve vaziyetini tâ esasından değiştirmiş, havsalalara sığmaz millî muvaffakiyetler istihsâl etmiştir*⁷.

Cumhuriyetin ilânından önceki tarihlerde yeni hükûmet şeklimizin nasıl olacağı hususunda da değerlendirmeler yapılmıştır. Anadolu'da Yenigün gazetesi yazarlarından Feridun Fikri Bey *Hâkimiyet-i Halkiyye* adlı makalesinde; *Başkent İstanbul'dan Anadolu'ya, Ankara'ya intikâl ederken, beraberinde hükûmet şeklinde değişikliği de getirmiştir. Makâm-ı Saltanat, milleti kendi terketmişti. Bu feragât, Anadolu'nun halkperver ruhundan bir halk idaresi doğmasına müntehî olmuştur. İşte bundan dolaydır ki, artık mâziye dönülemez. O feragât-ı müebbed halk şekl-i hükûmeti ise, Anadolu istihlâs-ı manevisinin bir zarûret-i katisidir, demektedir*⁸.

⁵ **Tanin**, 30 Teşrin-i Sâni 1338 / 30 Kasım 1922.

⁶ Necmeddin Sadak, *Milletin İradesi, Hilâfet ve Millî Hâkimiyet*, Ankara 1339, s. 95.

⁷ Ahmet Emin (Yalman) , *Hâkimiyet ve Mesuliyet, Hilâfet ve Millî Hâkimiyet*, s. 168.

⁸ **Anadolu'da Yenigün**, 28 Mart 1339 / 1923.

Bu dönemde üzerinde durulan bir diğer husus da, yeni hükûmet sistemimiz kurulurken daha önceki tecrübelerden faydalanılmasıdır. 1 Nisan 1923 tarihli Tanin gazetesinde Hüseyin Cahit Bey, millî hareket ile II. Meşrutiyeti mukayese etmektedir. Yazara göre, *bugünkü hareket-i milliye 324 inkılâbının ruhunu takip ederek daha katî, daha mantıkî neticelerine doğru gidiyor*⁹.

Nihayet Büyük Zafer kazanılmış, Lozan Barış Antlaşması imzalanmıştır. Şimdi Mustafa Kemal Paşa'nın yıllardır düşündüğü, ama şartlar müsait olmadığı için bir millî sır olarak sakladığı Cumhuriyet rejiminin kurulacağını açıklanmasına sıra gelmiştir. Mustafa Kemal Paşa, 22 Eylül 1923 tarihinde Viyana'da çıkan Neue Freie Presse gazetesinin muhabiri Lazar'a verdiği demeçte devlet şeklimizin ne olacağı hususundaki fikirlerini açıklamıştır. Mustafa Kemal Paşa'nın bu demecini İkdâm gazetesi muhabiri İstanbul'a bildirmiştir. 24 Eylül 1923 tarihinde, Akşam gazetesinde; *Mustafa Kemal Paşa'nın pek mühim beyanâtı: Türkiye'nin dâhilî tekâmülü tamamen bitmemiştir. Daha tadilât vuku bulacak, bilumûm tekâmülâtımız Cumhuriyet esasına müncer olacaktır*,¹⁰ şeklinde yer alan demeç, daha sonraki tarihlerde Hâkimiyet-i Milliye gazetesinde de yayınlanmıştır. Rejimin adının açıkça telaffuz edilmesi üzerine, 25 Eylül 1923 tarihli Vatan gazetesi, *Bugüne kadar mevcut devlet sistemimiz zaten Cumhuriyet kelimesi ile ifade edilebilir*¹¹ diyerek, bu demecin şaşılacak bir tarafının olmadığını belirtmiştir. Aynı tarihli Akşam gazetesi de *Türkiye Cumhuriyet Usulü ve Hükümet Merkezi Yakında İlân Edilecektir* başlığıyla bu haberi okuyucularına duyurmuştur. Söz konusu gazetenin haberine göre; *Yeni Kanun-ı Esasî'nin birinci maddesinde Türkiye'nin Cumhuriyet usûlü ile idare olunacağı ve bir halk devleti olduğu ilân edilecektir. Bu kanûna göre Millet Meclisi dört sene devam edecektir. Fırka mahfilinde umûmî temâyül şekl-i hükûmetin derhal tesbit ve hükümet merkezinin ilân edilmesi suretindedir*¹².

⁹ **Tanin**, 1 Nisan 1339 / 1923.

¹⁰ **Akşam**, 24 Eylül 1339 / 1923.

¹¹ **Vatan**, 25 Eylül 1339 / 1923.

¹² **Akşam**, 25 Eylül 1339 / 1923.

Mustafa Kemal Paşa'nın bu demeci gazetelerde yayınlandıktan sonra, kurulması düşünülen Cumhuriyet rejiminin özellikleri konusunda değerlendirmeler başlamıştır. 25 Eylül 1923 tarihli Vatan gazetesindeki bir haberde; *Bugüne kadar mevcut olan devlet sistemimiz zaten Cumhuriyet kelimesi ile ifade edilebilir. Anayasada hazırlanan değişiklikler ve bu arada Gazi tarafından ortaya atılan Cumhuriyet kelimesi, yeni bir şeklin kabulü değil, eski şeklin Batıdaki misâllerine daha fazla benzetilmesi demektir.*¹³ ifadesi yer almaktadır. Rejimle ilgili yorumlar bir gün sonraki gazetelerde de yer almaya devam etmiştir. Akşam gazetesi Ankara muhabirine göre, bizdeki Cumhuriyet rejimi diğerlerine göre daha farklı olacaktır. *Reis-i Devlet, Meclis'in reisi olacağından ayrıca reis intihabına mahal olmayacaktır.*¹⁴ Ayrıca, gazeteye göre tek meclis düşünülmektedir ve ilk Cumhurbaşkanı da Mustafa Kemal Paşa olacaktır.

Devletin adının, *Türkiye Halk Cumhuriyeti* olacağı şeklinde bir haber çıkması üzerine Vatan gazetesinde 26 Eylül 1923 tarihinde yayınlanan bir makalede buna karşı çıkmıştır. Makalede, Saltanatın kaldırılmasından sonra kurulan sistemin zaten Cumhuriyet olduğu, ancak o zamanlar adının konmadığından bahsedildikten sonra, *bugün artık halkımız Cumhuriyet kelimesini güler yüzle karşılayacaktır, fakat devlete verilecek Türkiye Halk Cumhuriyeti tabirine gelince, biz buna şiddetle karşıyız* denildikten sonra, bunun sebebi olarak da *mevcut şekil bir Rus taklidi olmadığı halde, Rusların kullandığı misâline uyularak, Türkiye Halk Cumhuriyeti kelimesinin kullanılması, komünizm yolunu tuttuğumuz zannını uyandırabileceği* gösterilmiştir¹⁵. Bu yazı ve Tanin gazetesinde Cumhurbaşkanı için *kayd-ı hayat* ifadesinin kullanılması üzerine Akşam gazetesinde konu tekrar ele alınmış ve bu yazılara cevap verilmiştir. 27 Eylül 1923 tarihli Akşam gazetesindeki habere göre, henüz yeni bir Teşkilât-ı Esasiye Kanunu hazırlanmamıştır. Fırkada bir proje hazırlanacak ve bu proje Mecliste görüşülecektir. Devletin adının, *Türkiye Halk Cumhuriyeti* olarak tesbit edildiği haberleri de doğru değildir. Gazete Tanin'deki haberi de tenkid ederek, *refikimiz acaba hangi*

¹³ **Vatan**, 25 Eylül 1339 / 1923.

¹⁴ **Akşam**, 26 Eylül 1339 / 1923.

¹⁵ Ahmet Emin, *Bir Tereddüd Devrinden Sonra*, **Vatan**, 26 Eylül 1339 / 1923.

müzevvin aleti olmuştur demektir.¹⁶ Çünkü o gün için bu haberlerden hiçbirisi tesbit edilememiştir.

Ahmet Rasim de rejim konusundaki değerlendirmelere katılmıştır. Yazar makalesinde önce, bizdeki gelişmelere temas ettikten sonra imparatorlukların yıkılışları üzerinde durmuştur. *Tarihte bu derecede sarih ve mütevâli bir hatve ile yürüyen bir keyfiyet taklib-i mevcûd değildir. İnsanlığa arz olan bi-fikr-i hadid bilcümle eşkâl-i hükûmeti mütezelzil bir panorama tesiriyle değiştirmek istidadını ihrâz etmek üzere bulunuyor.*¹⁷ Yazar Monteskiyö'nün, *Hükümet, bütün dünya işleri gibi bir şeydir. Bunu muhafaza etmek için sevmek lâzımdır. Cumhuriyet de böyledir* şeklindeki sözlerini hatırlattıktan sonra, Cumhuriyetin çeşitleri üzerinde durmuştur. *Türkiye Halk Hükümeti, şu halde (demokratik) olacaktır. Çünkü, demokrasilerde halk hükümetine iştirak eder. Bizde (Hakimiyet-i Milliye) esastır. Oligarşik cumhuriyetlerde cüzî bir kısım halk hükümete müşterektir. Aristokrasilerde ise asilzâdegân reskârda bulunur,* diyerek Türkiye Cumhuriyeti'nin bunlar arasındaki yerini tesbit etmektedir.¹⁸ Yazar makalesinin sonunda, Türkiye'de cumhuriyet rejiminin kurulmasının millî ve milletlerarası faydalarını izah etmiştir. Her şeyden önce bu sistem bize en çok yakışan bir idare tarzıdır. Ayrıca, *bu şekil aramızdaki tesanüdü daha ziyade kuvvetlendirecek ve sevgili vatanımızı daha ziyâde kurtaracaktır. Bunun yanında, Avrupa ile sâir memâlik-i mütemeddinede Türkler aleyhine yürütülen propagandalara karşı büyük bir darbe vurulacaktır*¹⁹.

Böylece, Cumhuriyet rejimi içerde millî birlik ve beraberliği daha da güçlendirdiği gibi, dış ülkelerle olan ilişkilerimizin daha iyi bir seviyeye gelmesinde de etkili olacaktır.

Bu tarihlerde Cumhuriyetin ilânı ile beraber Teşkilât-ı Esasiye Kanunu'nda yapılması gereken değişikliklerle ilgili yorumlar da yayınlanmaya başlanmıştır. Bu değerlendirmelerden biri Ahmet Ağaoğlu

¹⁶ **Akşam**, 27 Eylül 1339 / 1923.

¹⁷ Ahmet Rasim, *Cumhuriyet-i İdare ve İlk Tesirleri*, **Akşam**, 27 Eylül 1339 / 1923.

¹⁸ Ahmet Rasim, *a.g.m*, **Akşam**, 27 Eylül 1339 / 1923.

¹⁹ Ahmet Rasim, *a.g.m*, **Akşam**, 27 Eylül 1339 / 1923.

Bey'e aittir. Yazar makalesinde, *Ankara'nın, Şark milletlerinin hiç birinde şimdiye kadar ne teşebbüs ve ne de icra edilmemiş muazzam ve şümullü bir inkılâp yaptığını* ifade ettikten sonra 20 Ocak 1921 tarihli Teşkilât-ı Esasiye Kanunu'nun kuvvetler birliği ilkesi üzerinde durmuştur. *Bu usul sayesinde ki dünyada hiçbir milletin görmediği yüzde kırkbeşe varan tekâlifler vaz'olunmuş, İstiklâl Mahkemeleri teşkil edilmiş ve cihan tecâhümüne karşı varıyoğu soyulmuş bir millet sevk ve idare edilerek mevcudiyet, istiklâl ve şerefi muhafaza edilmiştir*²⁰.

Nihayet, Teşkilât-ı Esasiye Kanunu'nda yapılan değişikliklerle 29 Ekim 1923 tarihinde Cumhuriyet ilân edilmiş ve Gazi Mustafa Kemal Paşa ilk Cumhurbaşkanı seçilmiştir. Bu önemli gelişme üzerine gazetelerde Cumhuriyetin manası, özellikleri ile ilânı üzerine meydana gelen ve gelecek değişiklikler üzerine değerlendirmeler başlamıştır. Hüseyin Cahit Bey, *Anadolu'da Büyük Millet Meclisi mukadderât-ı vatana bilfiil hakim olmaya başladığı dakikadan beri Türkiye'de cumhuriyet teessüs etmişti. Atılan topraklar bize yeni bir şey öğretmiyor, yeni bir değişiklik yapmıyor. Yalnız bilfiil vâki olan bir hâli tesbit ederek meşkûkiyeti izâle ediyor, sözleriyle Cumhuriyetin ilânını okuyucularına duyurmuştur*²¹. Ahmet Cevdet Bey ise Cumhuriyetin ilânını okuyucularına, *Gazi Paşa Cumhuriyet, başvekillik ve kabine teşkilâtı hakkında en medenî devletlerde geçerli olan usulü benimsemiştir, şeklinde duyurmuştur*²².

Cumhuriyetin ilânını öngören 29 Ekim 1923 tarihli kanunla 20 Ocak 1921 tarihli Teşkilât-ı Esasiye Kanunu'nda hükümet sistemi ile değişiklik yapılarak, *meclis hükümeti* sistemi yerine *kabine* sistemine geçilmiştir. Ayrıca, Cumhuriyet rejiminin ülkenin menfaatleri ile ilişkisine de temas edilerek; *Cumhuriyet, devletin iç ıslâhatını ve dış güvenliğini gerçekleştirecek bir sistemdir. Milletın refahı, saadeti ve hatta en basit manâsında hayatı ve teneffüsü bunu amirdir*

²⁰ Ahmet Ağaoğlu, *Teşkilât-ı Esasiye Kanunu*, **Akşam**, 24 Ekim 1923.

²¹ Hüseyin Cahit, *Yaşasın Cumhuriyet*, **Tanin**, 31 Ekim 1923.

²² Ahmet Cevdet, *Hâkimiyet-i Milliye ve Cumhuriyetin Çeşitleri*, **İkdâm**, 30 Ekim 1923.

denilmektedir²³. Türkiye’de gerçekleştirilmesi düşünülen inkılâplar ancak Cumhuriyet rejimi içerisinde mümkün olabilir. Ayrıca dış güvenliğimiz, milletlerarasındaki itibarımız da seçeceğimiz rejime bağlıdır. Kısacası, Cumhuriyet Türk milletinin huzur ve refahı için elzemdir²⁴.

Ayrıca, Türk milleti bu idare tarzını kabul etmekle, bulunduğu bölgede tarihî bir rol de üstlenmiştir. Çünkü, I. Dünya Savaşı emperyalizmin zaafını ortaya koymakla, Doğu milletlerinin terakkî ve inkişafına engel olan bağları da ortadan kaldırmıştır. Bu savaştan sonra *Şarkı istilâ eden millî hareket halkın hareketidir. Halk hareketinin tesis edeceği hükûmet mana itibariyle demokrasiden, şekil itibariyle de Cumhuriyetten başka olamaz.*

Şark hareketinin pîşvâsı olan Türkiye böyle şeklen Cumhuriyet, manen demokrasiye istinad eden bir hükûmet tesisine muvaffak olursa ki muvaffak olacağına îman ederiz, Türklüğün âtîdeki büyük siyaseti nokta-i nazarından dahi pek mühim ve pek faideli bir kadem atmış olur²⁵. Dergiye göre, Türkiye tıpkı Millî Mücadele ile mazlum milletlere nasıl örnek oldu ise Cumhuriyet rejimi ile de aynı şekilde Doğulu milletlere örnek olacaktır. Gerçekten de Türk milleti Gazi Mustafa Kemal Paşa’nın önderliğinde yaptığı Millî Mücadele ile sömürülen milletlere örnek olduğu gibi, yeni kurulan devletin siyasî rejimi olarak Cumhuriyeti tercih etmekle yine Doğulu milletlere örnek olmaya devam etmiştir.

Sonuç olarak, genellikle basında Cumhuriyet rejiminin Türk milleti için en uygun idare şekli olacağı, ayrıca, Türkiye Cumhuriyet rejimini tercih etmekle aynı zamanda Doğu toplumlarına da örnek teşkil edeceği hususları üzerinde durulmuştur. Şüphesiz, basın bu değerlendirmelerinde haklı çıkmıştır.

²³ **Hakimiyet-i Milliye**, 15 Aralık 1923.

²⁴ Yalçın, *a.g.m*, **Tanin**, 31 Ekim 1923.

²⁵ **Yeni Kafkasya**, *Cumhuriyet İdaresi*, S: 4, Yıl : 1, 15 Kasım 1923, s. 1.